

ТОПОНІМІКА

О. І. Гулик

УДК 811.161.2'373.22

ФІТОМІКРОТОПОНІМИ ПІВНОЧІ ЛЬВІВЩИНИ

Реферат. Аналіз мікротопонімікону півночі Львівської області засвідчив, що місцева географічна термінологія, зокрема та, що пов'язана з особливостями рослинного світу краю, а також народна ботанічна номенклатура є важливими джерелами мікротопонімії.

Ключові слова: мікротопонім, місцевий географічний термін, народна ботанічна номенклатура.

Місцева географічна термінологія є “одним з основних резервуарів для топоніміки, насамперед мікротопоніміки” [23, с. 17]. У ній втілилися вікові спостереження людини над природними багатствами рідної землі.

Питання взаємозв'язку мікротопонімії та місцевої географічної номенклатури здавна цікавить дослідників. Географічні терміни були об'єктом дослідження багатьох вчених: Т. Громко [5], О. Данилюк [8], Т. Марусенко [17], Е. Мурзаєва [19], М. Толстого [24] та ін., однак вони лише принагідно вказували на зв'язок географічної номенклатури та топонімів. Важливими є і регіональні словники С. Грабця [27], Т. Громко, В. Лучика, Т. Поляруш [6], О. Данилюк [7], Я. Рудницького [22], Є. Черепанової [26] тощо. У поле зору українських ономастів географічна термінологія потрапляла здебільшого у контексті дослідження певного пласту топонімії (Д. Бучко [2], Ю. Карпенко [12], В. Лобода [16], Є. Посацька-Черняхівська [21], Є. Черепанова [25] та ін.).

Місцеві географічні терміни, зокрема геоботанічні (ті, які пов'язані з флорою), у складі мікротопонімів будь-якого регіону визначають основу їх реалій. Географічна номенклатура нерідко вказує на смисловий зміст топоніма, а також на природу, ознаки та властивості названого об'єкта. Порівняймо термін **березина** з семантикою “березовий ліс” [Гр., I, с. 49] та мікротопоназви *Березина* (частина лісу, с. Зубейки Жв, с. Нова Кам'янка Жв, с. Ямне Км-Бз, с. Підмонастирок Рд, с. Яструбичі Рд, с. Зубків Ск, с. Острів Ск та ін.).

Як уже зазначалося, місцеві географічні терміни та мікротопоніми тісно взаємопов'язані, особливо близько до цих апелятивів стоять назви, що є їх переосмисленням. У мікротопонімії досліджуваного регіону часто місцеві терміни виступають як оніми без будь-яких словотвірних змін. Наприклад, апелятив **гай**, що вживається мешканцями півночі Львівщини переважно зі значенням “невеликий лісок”, і мікротопоназви *Гай* (ліс, с. Полове Рд, с. Перв'ятичі Ск), *Гайок* (ліс, с. Полове Рд)). Аналіз зібраного матеріалу показав, що найчастіше географічний термін виконує функцію власної назви об'єкта тоді, коли на певній території є лише один такий географічний об'єкт, тому не потребує вирізнення з-посеред інших (*Калинник* (урочище, с. Перетоки Ск, с. Скоморохи Ск, с. Стенятин Ск), *Корчунок* (поле, с. Княже Ск, с. Цеблів Ск)). Мікротопоніми - переосмислення географічних термінів виникають і внаслідок того, що для місцевих жителів найбільш істотною з-поміж однорідних географічних реалій є лише одна, тому і номінується відповідним терміном (*Лісок* (гай, с. Перемисловичі Ск), *Садок* (сад, с. Завишень Ск)).

У мікротопоніміконі півночі Львівщини також зафіксовані численні випадки топонімної метонімії, коли термін, що позначає один об'єкт,

використовується як найменування сусіднього. Так, мікротопоназва *Чорні Лози* (куток, с. Волиця Ск) мотивується тим, що у цій місцевості були колись непрохідні зарослі лози; *Вільшина* (куток, м. Великі Мости Ск) – частина міста, де росла велика стара вільха.

Топонімізація місцевого географічного терміна може відбуватися і шляхом приєднання диференційного атрибута, який “вже не виконує визначальну функцію, як у вільному словосполученні, словосполучення лексикалізується, і всі члени його... є засобом номінації об’єкта” [18, с. 113]. У складі проаналізованих мікротопонімів такі атрибути найчастіше вказують на належність певній особі (*Ксьондзів Лісок* (ліс, с. Хлівчани Ск), *Панський Сад* (сад, с. Станин Рд; урочище, с. Павлів Рд), *Оленин Парк* (частина села, с. Підгірці Бр), *Фічунів Гай* (ліс, с. Залижня Ск)), відношення до інших топонімів (*Корківський Ліс* (ліс біля с. Корків, яке було знищене в 40-50-х рр., с. Варяж Ск, с. Лубнівка Ск)), об’єктивні ознаки (*Високі Бірки* (частина лісу, с. Хлівчани Ск), *Довга Дубина* (урочище, с. Спасів Ск), *Зелений Гай* (куток, с. Станин Рд), *Суха Лоза* (урочище, с. Боянець Жв)), метафоричні визначення (*Чорне Завільше* (ліс, с. Хлівчани Ск), *Чорний Ліс* (ліс, м. Червоноград), *Чорні Лози* (куток, с. Волиця Ск), де атрибут *чорний* вказує на непрохідне місце).

Також, хоча і значно рідше, місцевий географічний термін переходить до класу власних назв за допомогою приєднання афіксів (префіксів **за-**: *Заліски* (поле, с. Миколаїв Рд), **межи-**: *Межиліс* (частина дороги, с. Стоянів Рд), **під-**: *Підбір* (куток, с. Зіболки Жв; поле, с. Перв’ятичі Ск), *Підлози* (хутір, с. Деревня Жв); суфіксів **-ець** (характерний для творення гідронімів, які “можуть безпосередньо виражати ад’єктивні відношення до реалій, виражених в їх основах” [14, с. 21]): *Вербовець* (річка, с. Яблунівка Бс), **-иця** (виконує функцію субстантивзації прикметника): *Вербовиця* (ставок, с. Варяж Ск), **-щина** (цей афікс розвинувся, головним чином, з його здатності виражати ознаку спадщини [2, с. 22-23], однак вказує і на певні природні умови, особливості території): *Вербовищина* (куток, с. Сморгів Рд)).

Оскільки одним із найважливіших компонентів ландшафту будь-якого регіону є рослинність, то очевидним є те, що саме особливості місцевої флори виражені у значній частині мікротопоназв півночі Львівщини. Проведений аналіз найменувань географічних мікрооб’єктів краю показав, що фітомікротопоніми (пласт онімів, твірні основи яких вказують на характер рослинного світу) походять від:

1) місцевих географічних термінів, пов’язаних з флорою регіону (геоботанічна термінологія). До цієї групи апелювали твірною базою найбільшої кількості фітомікротопоназв досліджуваної території, зараховуємо:

А) лексеми на позначення збірних понять рослинності:

• поняття ліс (у загальному значенні)

бір (1) хвойний ліс; 2) мішаний ліс на сухому місці; 3) густий дрімучий ліс [Чер., с. 30]; 4) великий ліс; 5) старий ліс; 6) мішаний ліс, де переважає сосна [Дан., с. 11], [Тол., с. 22-34]) – *Бірок* [б’і’рок] (ліс, с. Нова Кам’янка Жв, с. Завишень Ск, с. Карів Ск, с. Піддубне Ск, с. Русин Ск; куток, с. Сілець Ск), *Бірки* [б’ірки] (ліс, с. Хлівчани Ск), *Високі Бірки* [ви’сок’і ’б’ірки] (частина лісу, с. Хлівчани Ск), *Забір’я* [за’б’ір’я] (урочище, с. Сушно Рд), *На Бірках* [на б’ірках] (поле, с. Домашів Ск), *Підбір* [п’ід’б’ір] (куток, с. Зіболки Жв; поле, с. Перв’ятичі Ск), *Підбір’ї* [п’ід’б’ір’ї] (поле, с. Острівок Ск), *Під Бором* [п’ід бо’ром] (поле, с. Перв’ятичі Ск);

гай (1) невеликий лісок; 2) невеликий рідкий ліс; 3) ліс серед поля; 4) листяний ліс [Чер., с. 55]) – *Березовий Гай* [бе’резовий гаї] (вулиця, м. Радехів), *Великий Гай* [ве’ликий гаї] (ліс, с. Оглядів Рд), *Гай* [гаї] (ліс, с. Полове Рд, с. Перв’ятичі Ск), *Гайок* [га’йок] (ліс, с. Полове Рд; частина села, с. Поториця Ск), *Джураків Гайок* [джура’к’їу га’йок] (урочище, с. Залижня Ск), *За Гаєм* [за’гаєм] (поле, с. Миколаїв Рд), *Загаї* [за’гаї] (поле, с. Княже Ск, с. Стаївка Ск, с. Хлівчани Ск), *Загая* [за’гаїа] (ліс, с. Пиратин Рд), *Зелений Гай* [зе’лений гаї] (куток, с. Станин Рд), *Підгай* [п’ід’гаї] (куток, с. Полове Рд, м. Радехів, с. Перв’ятичі Ск), *Пригайки* [пригаї’ки] (луг, с. Синьків Рд), *Скочків Гайок* [с’кочк’їу га’йок] (гай, с. Скоморохи Ск), *Фічунів Гай* [ф’і’чун’їу гаї] (ліс, с. Залижня Ск);

дїброва (1) листяний ліс на родючих ґрунтах, у якому переважає дуб [СУМ, II, с. 296]; 2) ліс, лісок, гай [Тол., с. 46-47]) – *Дібрівка* [д’ібр’іука] (урочище, с. Сушно Рд), *Дїброва* [д’ібр’ова] (ліс, с. Деревня Жв, с. Корчів Ск, с. Русин Ск; куток, с. Синьків Рд; поле, с. Пиратин Рд), *Піддїброва* [п’ід’ібр’ова] (сіножать, с. Зіболки Жв);

ліс – *Бендюзький Ліс* [бин’д’уз’кий л’іс] (ліс, м. Червоноград), *Гонятинський Ліс* [го’н’атин’ск’ий л’іс] (ліс, с. Варяж Ск), *Заліски* [зал’іски] (поле, с. Миколаїв Рд), *За Ліском* [за л’іс’ком] (пасовище, с. Завишень Ск), *Залісоччя* [зал’іс’ч’а] (ліс, с. Павлів Рд; берег, с. Зубків Ск), *Ковалівський Ліс* [ко’вал’їус’кий л’іс] (ліс, с. Нова Кам’янка Жв), *Кошелівський Ліс* [ко’шел’їус’кий л’іс] (ліс, с. Нова Кам’янка Жв), *Ксьондзів Лісок* [к’с’ондз’їу л’ісок] (ліс, с. Хлівчани Ск), *Ліска* [л’іска] (урочище, с. Стоянів Рд), *Лісна* [л’існа] (вулиця, с. Межиріччя Ск), *Лісове* [л’ісо’ве] (куток, с. Борове Ск, с. Реклинець Ск), *Лісові* [л’ісо’в’і] (куток, с. Розжалів Рд, с. Реклинець Ск), *Лісок* [л’ісок] (куток, с. Щуровичі Рд, с. Межиріччя Ск, с. Скоморохи Ск; гай, с. Перемисловичі Ск; поле, с. Хлівчани Ск), *Лісоха* [л’ісоха] (ліс,

с. Тартаків Ск), *Межиліс* [ме'жил'іс] (частина до-роги, с. Стоянів Рд), *Миколів Ліс* [ми'кол'іу л'іс] (ліс, с. Угринів Ск), *Панський Ліс* [пан'с'кий л'іс] (ліс, с. Барилів Рд, м. Соснівка Ск), *Підліс* [п'ідл'іс] (куток, с. Щуровичі Рд), *Підліси* [п'ідл'іси] (куток, с. Підмонастирок Рд), *Підліски* [п'ідліски] (поле, м. Радехів), *Підлісна* [п'ідл'існа] (куток, с. Комарів Ск) [п'ідл'існа] (куток, с. Реклинець Ск), *Редів Ліс* [ред'іу л'іс] (ліс, с. Угринів Ск), *Узлісся* [уз'л'іс'а] (куток, с. Полове Рд), *Чорний Ліс* [чорний л'іс] (ліс, м. Червоноград);

- непрохідні зарослі

гуща (густо заросле місце [Гр., I, с. 344]) – *Гущаки* [гушча'ки] (урочище, с. Станів Рд);

нетрі (1) густі зарослі (2) густий ліс у заболоченій низині [Чер., с. 140] – *Нетрі* [нетр'і] (урочище в лісі, с. Низи Ск);

- куш, корч

корч (1) пеня; (2) куш [Гр., II, с. 288], **корчі** (1) кривий низький ліс; (2) чагарник [Чер., с. 106] – *За Корчем* [за кор'чем] (поле, с. Павлів Рд), *Коло Корча* [коло 'корча] (урочище, с. Нова Кам'янка Жв), *Корчі* [кор'ч'і] (куток, с. Межириччя Ск, сіножать, с. Тяглів Ск; поле, с. Волиця Двірецька сільська рада Ск);

куш – *Коло Куца* [коло ку'шча] (частина поля, с. Острів Ск), *Кущина* [куш'чиха] (куток, с. Нова Кам'янка Жв).

Слід зазначити, що мікротопонім *Кущина* (куток, с. Нова Кам'янка Жв) безпосередньо не утворився від апелятива **куш**. Твірною базою цього оніма послуговував андронім *Кущина*, тобто жінка *Куца* (адже суфікс –иха вказує на “дружину особи, названої мотивуючим іменником” [20, с. 151]). І лише антропонім *Куш* є відапелятивного походження. Мікротопоназва *Кущина* < андронім *Кущина* < антропонім *Куш* < **куш**.

- лісонасадження в середині населеного пункту

парк – *Оленин Парк* [о'ленин парк] (частина села, с. Підгірці Бр), *Парк* [парк] (частина села, с. Межириччя Ск; місце дозвілля, с. Завишень Ск, м. Червоноград);

посадка – *За Посадкою* [за по'сад'койу] (поле, с. Забужжя Ск), *Посадка* [по'сад'ка] (поле, с. Стоянів Рд), *Посатка* [по'сат'ка] (лісок, с. Завишень Ск);

сад – *Бойчиків Сад* [боічик'іу сад] (сад, с. Барилів Рд), *Засадня* [за'сад'а] (поле, с. Низи Ск), *За Садам* [за 'садом] (поле, с. Хлівчани Ск), *Ксьондзів Сад* [к'с'он'дз'іу сад] (сад, с. Барилів Рд), *Панський Сад* [пан'с'кий сад] (сад, с. Станин Рд; урочище, с. Павлів Рд), *Під Садам* [п'ід'садом] (ставок, с. Конотопи Ск), *Сад* [сад] (куток, с. Розжалів Ск), *Сади* [са'ди] (поле, с. Нова Кам'янка Жв), *Садки* [сад'ки] (поле, с. Завишень Ск), *Садова* [садо'ва] (вулиця, с. Розжалів Рд).

Отже, значна частина мікротопонімів досліджуваної території мотивується географічною номенклатурою, яка використовується на позначення

Фітомікротопоніми Півночі Львівщини

збірних понять рослинності, зокрема лісу (у загальному значенні), його густо зарослих частин, насаджень дерев у населеному пункті тощо. Продуктивною базою для творення таких онімів є апелятиви **гай** (переважно зі значенням “невеликий ліс”), **ліс**, **сад**. Це пояснюється фізико-географічним розташуванням краю, характером його рослинного покриву. Слід зауважити, що геоботанічні терміни цієї групи часто топонімізуються шляхом приєднання диференційного атрибута (*Кошелівський Ліс* (ліс, с. Нова Кам'янка Жв), *Ксьондзів Сад* (сад, с. Барилів Рд)).

Б) Аналіз мікротопонімікону півночі Львівської області показав, що значна кількість найменувань походить від географічної апелятивної лексики на позначення лісу та його частин за певним видом рослин:

- березовий ліс

березина (березовий ліс [Дан., с. 9; Чер., с. 28]) – *Березина* [бе'резина] (частина лісу, с. Зубейки Жв, с. Нова Кам'янка Жв, с. Ямне Км-Бз, с. Підмонастирок Рд, с. Яструбичі Рд, с. Зубків Ск, с. Острів Ск, с. Переспа Ск, с. Шпиколоси Ск; поле, с. Гоголів Рд, с. Миколаїв Рд; куток, с. Барилів Рд);

березівка – *Березівка* [бе'ре'з'іука] (ліс, с. Русин Ск; куток, с. Добрячин Ск; річка, с. Ленків Бс), *На Березівці* [на бе'ре'з'іуц'і] (поле, с. Нова Кам'янка Жв);

березняк – *Березняк* [бе'ре'з'н'ак] (ліс, с. Угринів Ск).

- частина лісу, де росте верба

вербіж (великі зарослі верби; основа цього апелятива містить давньослов'янський суфікс –іж (єзь), який виражає посилення ознаки, названої твірною лексеєю [3, с. 142]) – *Вербіж* [верб'іш] (куток, с. Перемисловичі Ск);

- вільховий ліс

вільшина – *Вільшина* [в'іл'шина] (ліс, с. Зубейки Жв; куток, м. Великі Мости Ск, с. Волиця Двірецька сільська рада Ск, с. Сілець Ск; пасовисько, с. Шендюхи Жв, с. Волиця Ск);

- грабовий ліс

грабина – *Грабина* [гра'бина] (частина села, с. Гута Ск);

грабник – *Грабники* [грабни'ки] (урочище, с. Нова Кам'янка Жв);

- частина лісу, де переважає дуб

дубина – *Довга Дубина* [доўга ду'бина] (урочище, с. Спасів Ск), *Дубина* [ду'бина] (ліс, с. Комарів Ск, с. Тяглів Ск; частина пасовища, с. Перетоки Ск; куток, с. Миколаїв Рд, с. Поздимир Рд, с. Яструбичі Рд, с. Волиця Ск; урочище, с. Щуровичі Рд; хутір, м. Радехів), *Дубинка* [ду'бинка] (ліс, с. Савчин Ск), *Під Дубиною* [п'ід:у'биноюу] (поле, с. Спасів Ск);

дубник – *Дубники* [дубни'ки] (куток, с. Борове Ск);

дубняк – *Дубняки* [дубн'а'к'і] (поле, с. Острів Ск);

дубрівка – *Дубрівка* [дуб'р'іўка] (ліс, с. Потеліч Жв);

- ліс, де росте липа

липівець – *Липівець* [лип'івец'] (ліс, с. Скоморохи Ск), *Липівці* [лип'іўц'і] (частина села, с. Ільковичі Ск);

липник – *Липники* [липники] (ліс, с. Нестаничі Рд);

- осиковий ліс

осичина – *Осичина* [о'сичина] (ліс, с. Перв'ятичі Ск);

- сосновий ліс

соснина – *Райкоменська Соснина* [рай'коме'н'с'ка сос'нина] (ліс, с. Ульвівок Ск), *Соснина* [сос'нина] (частина села, с. Хлівчани Ск); ліс, с. Деревня Жв, с. Нова Кам'янка Жв, с. Поллове Рд, с. Синьків Рд, с. Стоянів Рд, с. Волиця Ск, с. Добрячин Ск, с. Зубків Ск, с. Княже Ск, с. Переспа Ск, с. Себечів Ск, с. Скоморохи Ск, с. Смиків Ск, с. Стенятин Ск, с. Ульвівок Ск; поле, с. Яструбичі Рд, с. Реклинець Ск), *Тенетова Соснина* [те'нетова сос'нина] (ліс, с. Хлівчани Ск), *Штундецька Соснина* [шт'унде'ц'ка сос'нина] (ліс, с. Хлівчани Ск);

сосновка – *Сосновка* [сос'ноўка] (ліс, с. Русин Ск);

- частина лісу, де є зарослі певних видів кущів

калинник – *Калиніник* [ка'лин'іник] (сінокіс, с. Яструбичі Рд), *Калинник* [ка'лин:ик] (урочище, с. Перетоки Ск, с. Скоморохи Ск, с. Стенятин Ск);

ліщина – *Ліщина* [л'іш'чина] (ліс, с. Скоморохи Ск), *Ліщівщина* [л'ішч'іўш'чина] (ліс, с. Перетоки Ск);

малинник – *Малинник* [ма'лин:ик] (ліс, м. Радехів, с. Карів Ск, с. Стенятин Ск);

ожинник – *Ожинник* [о'жин:ик] (ліс, с. Поллове Рд, с. Карів Ск).

Отже, апелюючи, які вживаються на позначення частини лісу та лісу в цілому, де поширений певний вид рослин (кущів, дерев), лягли в основу великої кількості назв географічних мікроб'єктів півночі Львівщини. Терміни зі значенням “березовий ліс” (**березина**), “дубовий ліс” (**дубина**, **дубняк**), “сосновий ліс” (**соснина**) є найпродуктивнішими твірними основами таких фітомікротопонімів краю. І це є очевидним, адже такі типи лісів є найбільш поширені на території досліджуваного регіону.

В) Проаналізований мікротопонімний матеріал засвідчує, що топооснови значної частини мікротопоназв мають значення „викорчуване чи іншим шляхом очищене місце”:

- викорчуване місце

бурелом (ліс, повалений бурею [Дан., с. 14]) – *Бурелом* [буре'лом] (частина лісу, с. Синьків Рд);

вал, **валка** (ліс, рубка лісу [Ониш., I, с. 123]) – *Валівка* [вал'іўка] (ліс, м. Сокаль, с. Конотопи Ск, с. Теляж Ск);

зруб – *Заруба* [заруба] (частина села, с. Домашів Ск), *Заруби* [заруби] (поле, с. Гоголів Рд), *Зруб* [зруб] (ліс, с. Бояничі Ск, с. Волиця Ск, с. Зубків Ск, с. Спасів Ск) [зруб'] (ліс, с. Синьків Рд), *Зрубок* [зру'бок] (ліс, с. Брахівка Бс, с. Гоголів Рд), *Рубань* [ру'бан'] (куток, с. Реклинець Ск), *Рубаня* [ру'бан'а] (урочище, с. Реклинець Ск);

корчунок (місце, де викорчувано ліс [СУМ, IV, с. 302]) – *Корчунки* [кор'чунки] (ліс, с. Поздимир Рд; поле, с. Перетоки Ск), *Корчунок* [кор'чунок] (урочище, с. Хлівчани Ск; поле, с. Княже Ск, с. Цеблів Ск; куток, с. Грицеволя Рд, м. Радехів, с. Синьків Рд, с. Трійця Рд, с. Фусів Ск; ліс, с. Пиратин Рд, с. Комарів Ск; пасовище, с. Перемисловичі Ск);

пень – *Пеньки* [печ'н'ки] (поле, с. Залижня Ск), *Пеньківка* [печ'н'к'іўка] (ліс, с. Волиця Ск), *Пняки* [п'н'аки] (с. Зубів Міст Км-Бз);

пролом – *Пролами* [про'ломи] (ліс, с. Хлівчани Ск);

чергіж (1) галявини в лісі на зрубі; 2) луки в лісі; 3) поля на місці викорчуваного лісу; 4) пасовище на зрубі в лісі [Гр., II, с. 367-368]) – *Чертіж* [чеч'рт'іж] (поле, с. Нова Кам'янка Жв);

- територія, яка зазнала пожежі

вигар (випалене місце в лісі [Дан., с. 17; Чер., с. 43] – *Вигар* [вигар] (поле, с. Реклинець Ск), *Вигарі* [вигар'і] (поле, с. Поздимир Рд), *Обигар* [обигар] (поле, с. Стенятин Ск);

спалине, засмалине місце – *Засмалля* [зас'мал'а] (куток, с. Поздимир Рд), *Згаріще* [з'гарішче] (частина лісу, с. Синьків Рд), *Смалищина* [сма'лищина] (ліс, с. Стенятин Ск), *Спалине* [с'палине] (ліс, с. Хлівчани Ск).

Отже, невелика кількість мікротопонімів, які утворились від географічних термінів, що вказують на особливість рослинного світу досліджуваного краю, мотивується апелюваннями на позначення вирубування лісу (**зруб**, **корчунок**), а також на інший спосіб очищення території (**вигар**, **спалине**). Це зумовлено передусім тим, що значна частина регіону не покрита лісовими масивами, а тому не було великої потреби в корчуванні дерев.

2) Другим джерелом фітомікротопонімів, які були зафіксовані на теренах півночі Львівщини, є народна ботанічна номенклатура (сукупність загальноживаних назв окремих видів рослин). У мікротопонімії досліджуваного краю відображені:

- назви трав'янистих дикорослих рослин та квітів

барвінок – *Барвінський* [бар'в'ін'с'кий] (пасовище, с. Павлів Рд);

журавлина – *Журавлини* [жураў'лини] (поле, с. Миколаїв Рд);

копитивець (копитняк) – *Копитивець* [коп'итивец'] (ліс, с. Комарів Ск);

лобода – *Лобода* [лобо'да] (частина лісу, с. Стенятин Ск);

мак – *Макове Болото* [‘макоу’ве боу’лото] (поле, м. Великі Мости Ск), *Макове* [‘макоу’ве] (куток, м. Великі Мости Ск). Можливо, мікротопонім походить від антропоніма Мак (прізвище власника);

мальва – *Мальвова Долина* [‘мал’вова до’лина] (ліс, с. Добрячин Ск). Можливо, мотиватором цього наймення є антропонім Мальва;

шавар (аір, татарське зілля) – *Шавар* [ша’вар] (став, с. Савчин Ск);

• назви сільськогосподарських злакових та технічних культур

гречка – *Гречанка* [гре’чанка] (поле, с. Волиця Ск), *Гречна Дорога* [‘гречна доу’рога] (дорога в поле, с. Спасів Ск);

конопля – *Конопляне* [коноп’л’ане] (поле, с. Смиків Ск);

кукурудза – *Кукурудза* [куку’руза] (поле, с. Павлів Рд);

озимина – *Озимина* [о’зимина] (поле, с. Ульвівок Ск);

• назви кущів

лоза – *Довга Лоза* [‘доу’га ло’за] (поле, с. Савчин Ск; урочище, с. Завишень Ск), *Лози* [‘лози] (урочище, с. Туринка Жв, с. Станин Рд; куток, с. Борове Ск; сінокіс, с. Комарів Ск; дорога, с. Станин Рд), *Лозові* [лозо’в’і] (куток, с. Розжалів Рд) [лозо’в’і] (сінокіс, с. Радванці Рд), *Підлози* [п’ід’лози] (хутір, с. Деревня Жв), *Суха Лоза* [су’ха ло’за] (урочище, с. Боянець Жв), *У Лозах* [у’лозах] (поле, с. Нова Кам’янка Жв), *Чорні Лози* [‘чорн’і ‘лози] (куток, с. Волиця Ск);

смородина – *В Смородині* [ў смоу’родин’і] (пасовище, с. Хлівчани Ск);

терен – *Тарнівка* [тар’н’іўка] (куток, с. Полове Рд), *Тернинка* [те’р’нинка] (сіножать, с. Зіболки Жв), *Тернівка* [те’р’н’іўка] (лісок, с. Станин Рд);

• назви дерев

алича – *До Аличі* [до али’ч’і] (поле, с. Бояничі Ск);

верба – *Вербина* [ве’р’бина] (урочище, с. Нова Кам’янка Жв), *Вербівщина* [ве’р’б’іўщина] (куток, с. Сморгів Рд), *Вербовець* [ве’р’бо’вець] (річка, с. Яблунівка Бс), *Вербовий* [ве’р’бовий] (ставок, с. Завишень Ск), *Вербовиця* [ве’р’бовиць’а] (ставок, с. Варяж Ск), *Верболози* [ве’р’бо’лози] (рів, с. Волиця Ск), *За Вербами* [за’вербами] (сіножать, с. Зіболки Жв);

вишня – *Вишенька* [‘више’н’ка] (річка, с. Завишень Ск), *Вишнева* [ви’ш’нева] (вулиця с. Поздимир Рд, м. Радехів, с. Ванів Ск);

вільха – *Вільшана* [в’іл’шана] (куток, с. Волиця Ск), *Вільшанка* [в’іл’шанка] (куток, с. Межириччя Ск), *Завільшя* [за’в’іл’ш’а] (поле, с. Хлівчани Ск), *Чорне Завільше* [‘чорне за’в’іл’ш’е] (ліс, с. Хлівчани Ск);

горіх – *Горіхове* [го’р’іхове] (поле, с. Смиків Ск);

граб – *Граби* [гра’би] (поле, с. Нова Кам’янка Жв);

Фітомікротоніми Півночі Львівщини

груша – *Біля Грушки* [‘б’іл’а г’рушки] (поле, с. Переспя Ск), *Коло Грушечки* [‘коло г’рушечки] (частина дороги, с. Хлівчани Ск), *Під Грушкою* [п’ід г’рушкоу] (місце в центрі, с. Нова Кам’янка Жв);

дуб – *В Дубах* [в ду’бах] (частина поля, с. Хлівчани Ск), *Дуб* [дуб] (куток, с. Реклинець Ск), *Дубовий* [ду’бовий] (ліс, с. Бояничі Ск), *Коло Байрового Дуба* [‘колоу’баірового ‘дуба] (поле, с. Комарів Ск), *Під Дубком* [п’ід:уб’ком] (яма, с. Шендюхи Жв), *Тридубці* [три’дубць’і] (ліс, с. Яструбичі Рд);

липа – *Біля Лип* [‘б’іл’а лип] (поле, с. Завишень Ск), *Довга Липа* [‘доу’га ‘липа] (урочище, с. Синьків Рд), *Липа* [‘липа] (урочище, с. Грицеволя Рд), *Липина* [‘липина] (вулиця, с. Ванів Ск), *Липки* [‘липки] (кладовище, с. Карів Ск), *Липна* [‘липна] (поле, с. Варяж Ск), *Липова Дорога* [‘липоу’ва ду’рога] (дорога, с. Поториця Ск), *Липове* [‘липове] (ліс, с. Хлівчани Ск), *Під Липами* [п’ід ‘липами] (урочище, с. Нова Кам’янка Жв);

платан – *Великий Платан* [ве’ликий пла’тан] (ліс, с. Синьків Рд);

рокита (народна назва деяких видів верби, вербових кущів [СУМ, VIII, с. 874]) – *Рокетне* [ро’к’етне] (хутір, с. Волиця Двірецька сільська рада Ск);

сосна – *Сосна* [сос’на] (ліс, с. Перемисловичі Ск, с. Тяглів Ск), *Сосновий* [сос’новий] (ліс, с. Бояничі Ск);

тополя – *Тополецька* [топо’лець’ка] (вулиця, с. Зубків Ск);

тюльпанове дерево – *Коло Тюльпанового Дерева* [‘колоу т’ул’панового ‘дери’ва] (визначне місце, с. Варяж Ск);

черешня – *Черешня* [че’ ‘решн’а] (куток, с. Реклинець Ск);

яблуня – *Яблуньки* [‘яблун’к’і] (поле, с. Городище Ск).

Отже, чільне місце в мікротопонімії регіону займають оніми, похідні від народної ботанічної номенклатури, тобто назв окремих видів рослин (дерев, кущів, трав). Стало очевидним, що більшість таких мікротопоназв відображають особливості місцевої флори (**дуб, лоза, липа**). Однак виявлено і мікротопоніми, утворені від назв рослин, які взагалі не є характерними для рослинного світу півночі Львівщини, адже “інколи саме рідкісні, одиничні явища можуть обумовити виникнення того чи іншого найменування” [9, с. 81] (**платан, тюльпанове дерево**). Слід також зазначити, що ця група мікротопонімів найчастіше мотивується назвами видів дикорослих рослин (**журавлина, мак, лоза, верба, дуб, липа, сосна**), бо територія досліджуваного регіону значною мірою покрита лісами. Твірною базою деяких найменувань мікрооб’єктів є і назви культурних рослин (**гречка, смородина, груша, яблуня**).

Місцева географічна термінологія, зокрема геоботанічна, є важливим джерелом топонімії,

особливо мікротопонімії. Терміни, що лягли в основу назв географічних об'єктів, як правило, вказують на суть названого об'єкта, його ознаки. Як засвідчив аналіз мікротопонімікону півночі Львівщини, фітомікротопоназви, головним чином, утворилися від місцевої географічної термінології, яка пов'язана з флорою, особливостями рослинного покриву, а також від народної ботанічної номенклатури. Виявлено, що більшість таких мікротопонімів виражає характер рослинного світу досліджуваної території. Найбільш продуктивною базою для творення найменувань, похідних від геоботанічних термінів, є апелювати, які вживаються на позначення частини лісу за окремими видами рослин, зокрема дерев (**березина, дубина, дубняк, соснина**): *Березівка* (ліс, с. Русин Ск), *Вербіж* (куток, с. Перемисловичі Ск), *Дубняки* (поле, с. Острів Ск), *Тенетова со-*

снина (ліс, с. Хлівчани Ск). Також значна частина цих онімів походить від географічної номенклатури, яка позначає збірні поняття рослинності (**гай, ліс, сад**): *Пригайки* (луг, с. Синьків Рд), *Ковалівський Ліс* (ліс, с. Нова Кам'янка Жв), *Бойчиків Сад* (сад, с. Барилів Рд). Аналіз також показав, що менш продуктивними для творення цих мікротопоназв є апелювати зі значенням "викорчуване чи іншим шляхом очищене місце" (**зруб, корчунк**): *Зрубок* (ліс, с. Брахівка Бс, с. Гоголів Рд), *Корчунки* (ліс, с. Поздимир Рд). Значно менше фітомікротопонімів цього регіону походить від народної ботанічної номенклатури, зокрема від назв дерев (**дуб, липа**): *Коло Байрового Дуба* (поле, с. Комарів Ск), *Довга Липа* (урочище, с. Синьків Рд), кушів (**лоза**): *Суха Лоза* (урочище, с. Боянець Жв), трав'янистих рослин (**мак**): *Макове* (куток, м. Великі Мости Ск) тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Адаменко С. Л. Серболужицька ботанічна номенклатура: її формування та специфіка (на матеріалі назв лікарських рослин): Автореф. дис. . . канд. філол. наук: 10. 02. 03 / НАН України. Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні. – К., 1999.
2. Бучко Д. Г. Ойконімія Покуття: Автореф. дис. . . д-ра філол. наук: 10. 02. 02 / Чернівецький ун-т ім. Ю. Федьковича. – Чернівці, 1992.
3. Бучко Д. Г., Войтів Г. В., Гринчишин Д. Г. Українська лексика в історичному та ареальному аспектах. – К., 1991.
4. Бушаков В. А. Флора і фауна в історичній топонімії Криму // Сходознавство. – 2004. – №23 – 24. – С. 16-27.
5. Громко Т. В. Семантичні особливості народних географічних термінів Центральної України (на матеріалі Кіровоградщини): Автореф. дис. . . канд. філол. наук: 10. 02. 01 / Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. – Кіровоград, 2000.
6. Громко Т. В., Лучик В. В., Поляруш Т. І. Словник народних географічних термінів Кіровоградщини. – К., 1999. – 224 с.
7. Данилюк О. К. Словник народних географічних термінів Волині. – Луцьк, 1997.
8. Данилюк О. К. Географічна термінологія Волині: Автореф. дис. . . канд. філол. наук: 10. 02. 01 / НАН України. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – К., 2000.
9. Еремья А. И. Географические названия рассказывают. – Кишинев, 1990.
10. Жучкевич В. А. Местные географические термины в топонимии БССР // Вопросы географии. – Вып. 81. – М., 1970. – С. 138-145.
11. Жучкевич В. А. Общая топонимика. – Минск, 1980.
12. Карпенко Ю. О. Топонімія Буковини. – К., 1973.
13. Карпенко Ю. А. Топонимы и географические термины (вопросы взаимосвязи) // Вопросы географии. – Вып. 81. – М., 1970. – С. 36-45.
14. Котович В. В. Ойконімія Опілля XII- XX ст. : Автореф. дис. . . канд. філол. наук: 10. 02. 01 / Прикарпатський ун-т ім. Василя Стефаника. – Івано-Франківськ, 2000.
15. Купчинська З. О. Географічний термін – власна назва: лексико-семантичний зв'язок // Український правопис і наукова термінологія: проблеми норми та сучасність. Матеріали засідань Мовознавчої комісії і комісії всесвітньої літератури НТШ у Львові 1996 – 1997 рр. – Львів, 1997. – С. 124-130.
16. Лобода В. Топонімія Дніпро-Бузького межиріччя. – К., 1976.
17. Марусенко Т. А. Матеріали к словарю украинских географических апелювативов (название рельефов) // Полесье (Лингвистика. Археология. Топонимика). – М., 1968. – С. 206-255.
18. Морозова М. Н. Взаимодействие географической апелювативной и топонимической лексики // Ономастика Поволжья. – Ульяновск, 1969. – С. 109-114.
19. Мурзаевы Э. и В. Словарь местных географических терминов. – М., 1959.
20. Немченко В. Н. Современный русский язык: Словообразование. – М., 1984.
21. Посацька-Черняхівська Є. М. Топонімічні ландшафтні назви // Питання українського мовознавства. – Кн. 3. – 1958. – С. 164-169.

22. Рудницький Я. Географічні назви Бойківщини // Українська Вільна Академія Наук. Серія: Назвознавство. – Ч. 23-24. – Вінніпег, 1962.
23. Толстой Н. И. Некоторые проблемы и задачи изучения славянских географических терминов // Местные географические термины в топонимии. – М., 1966. – С. 16-19.
24. Толстой Н. Славянская географическая терминология. Семасиологические этюды. – М., 1969.
25. Черепанова Е. А. Микротопонимия Черниговско-Сумского Полесья. – Сумы, 1984.
26. Черепанова Е. А. Народная географическая терминология Черниговско-Сумского Полесья. – Сумы, 1984.
27. Hrabec S. Nazwy geograficzne Huculszczyzny. – Kraków, 1950.

ДЖЕРЕЛА ТА ЇХ СКОРОЧЕННЯ:

- Гр. – Словарь української мови // Упоряд. з додатком влас. матеріалу Б. Грінченко. – К., 1907 – 1909. – Т. 1 – 4.
- Дан. – Данилюк О. К. Словник народних географічних термінів Волині. – Луцьк, 1997.
- Ониш. – Онишкевич М. Й. Словник бойківських говірок: У 2 т. – К., 1984.
- СУМ – Словник української мови: В 11 т. – К., 1970 – 1980.
- Тол. – Толстой Н. Славянская географическая терминология. Семасиологические этюды. – М., 1969.
- Чер. – Черепанова Е. А. Народная географическая терминология Черниговско-Сумского Полесья. Сумы, 1984.

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ:

- Бр – Бродівський район Львівської області
 Бс – Буський район Львівської області
 Жв – Жовківський район Львівської області
 Км-Бз – Кам'яно-Бузький район Львівської області
 Рд – Радехівський район Львівської області
 Ск – Сокальський район Львівської області

Гулик О. И.

ФИТОМИКРОТОПОНИМЫ СЕВЕРА ЛЬВОВСКОЙ ОБЛАСТИ

Анализ микротопонимов севера Львовской области показал, что местная географическая терминология, отражающая флору края, а также народная ботаническая номенклатура – важные источники микротопонимии («Λογος όνομαστική», № 1 (3), 2009, с. 29-35).

Ключевые слова: микротопоним, местный географический термин, народная ботаническая номенклатура.

Gulyk O.

FITOMICROTOPYNOMS OF THE NORTH OF LVIV REGION

Analysis of microtoponymy of the north of Lviv Region testified that local geographic terminology, reflecting flora of the land, and botanic nomenclature are important sources of microtoponymy («Λογος όνομαστική», № 1 (3), 2009, с. 29-35).

Key words: microtoponymy, local geographic term, botanic nomenclature.